

Sporda Liderlik Alanında Yapılan Çalışmaların Bibliyometrik Analizi

Öznur Akpınar^{1*}

¹Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Karaman, Türkiye

Araştırma Makalesi

Gönderi Tarihi: 10.07.2023

Kabul Tarihi: 26.08.2023

DOI: 10.47778/ejsse.1325523

Online Yayın Tarihi: 30.09.2023

Öz

Geçmişten günümüze kadar sporda liderlik ile ilgili derleme yayın yapılmakla birlikte, yayınların birbirleriyle olan ilişkileri, yazar, atıf sayısı ve dergi atıf sayıları gibi belirleyici noktalarda gelecek çalışmalara yön veren çalışmaların eksikliği dikkat çekmektedir. Bu çalışmada spor bilimlerinde liderlik temasına ilişkin Web of Science (WoS) veri tabanında yayınlanan makalelerin geçmişten günümüze olan süreçlerini ve ilişkilerini belirlemek amaçlanmıştır. Çalışmada nitel veri analiz yöntemlerinden “Bibliyometrik atıf analizi” yöntemi kullanılmıştır. Çalışmadaki veriler WoS üzerinden VOSviewer (1.6.19) bibliyometrik analiz uygulaması kullanılarak toplanmıştır. Araştırmada 1987-2023 yılları arasında, “Sport science” kategorisinde ve “leadership” anahtar sözcüğü kullanılarak toplamda 860 makaleye ulaşılmıştır. Ulaşılan yayınların indekslerinin dağılımı “Social Science Citation Index (SSCI)” (n:734), “Science Citation Index Expanded (SCI-E)” (n:710), “Art & Humanities Citation Index (A&HCI)” (n:2), “Emerging Sources Citation Index (ESCI)” (n:129) ve diğer indeksler (n:17) şeklindedir. Bibliyometrik analiz sonucunda en çok kullanılan anahtar kelimeler, yıllara göre en çok yayın, üretilen yayın ve atıf sayısı, en çok yayın ve atıf üreten yazarlar ile ülkelere ve dergilere göre yayın ve atıf sayısı temaları altında incelenmiş ve görsel haritalar ile sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Liderlik, Antrenörlük, Fiziksel aktivite, Beden eğitimi, Spor

Bibliometric Analysis of the Studies Conducted in the Field of Leadership in Sports

Abstract

Although reviews about leadership in sports have been published from the past to the present, there is a lack of studies that guide future studies at decisive points such as the relationships of publications with each other, the author, the number of citations and the number of journal citations. In this research, it is aimed to determine the effects and relationships of the articles published on the Web of Science (WoS) database on the theme of leadership in sports sciences in the process from past to present. The “Bibliometric citation analysis” method, one of the qualitative data analysis methods, was used in the study. The data in the study were collected using the VOSviewer (1.6.19) bibliometric analysis application via WoS. In the research, between 1987 and 2023, a total of 860 articles were reached in the category of “Sport science” and using the keyword “leadership”. The distribution of the indexes of the publications reached is as “Social Science Citation Index (SSCI)” (n:734), “Science Citation Index Expanded (SCI-E)” (n:710), “Art & Humanities Citation Index (A&HCI)” (n:2), “Emerging Sources Citation Index (ESCI)” (n:129) and other indices (n:17). As a result of the bibliometric analysis, the most commonly used keywords were examined under the themes of the most publications by year, the number of publications and citations produced, the authors who produce the most publications and citations, and the number of publications and citations by countries and journals.

Keywords: Leadership, Coaching, Physical activity, Physical education, Sport

* Sorumlu Yazar: Öznur AKPINAR, Eposta: oznurakpinar@kmu.edu.tr

GİRİŞ

Son yıllarda üzerinde tartışılan ve en çok araştırma yapılan konulardan biridir liderlik. Günümüz şartlarında yönetim anlayışı; lidere olan ihtiyacın önemini daha fazla artırmaktadır (Işık ve Serinkan, 2020). İnsanların grup halinde yaşaması sosyalleşmeyi ve beraberinde insanların belirli amaçlar etrafında toplanmasını sağlamıştır. Böylelikle insan grupları oluşmuş ve bu grupları yönetecek ve hedeflere ulaşmayı kolaylaştıracak liderlere ihtiyaç doğmuştur (Eren, 2014). Lider kelimesi “önderlik yapan, yol gösteren, takipçilerinin istek ve ihtiyaçlarını önceden sezen, yaratıcı kimse” olarak tanımlanmakta; liderlik ise grubun ortak amaçlarını gerçekleştirmek için etrafındakileri istekli hale getiren ve aynı amaç için bir arada tutan kişi” olarak ifade edilmektedir (Tunçer, 2012). Başka bir tanıma göre liderlik “belirli amaçları şevk ve heyecanla gerçekleştirebilmek için başkalarını ikna edebilme yeteneği” olarak ifade edilmekte ve yönetilen birey ile yöneten birey arasındaki ilişkiyi kapsayan bir anlayış içerdiği dile getirilmektedir (Yetim, 1996).

Liderlik alanında öncülerden Stogdill’e (1974) göre liderlik; “bir grubu etkilemek için amaçların oluşturulması ve bu amaçların gerçekleştirilme süreci” olarak ifade edilmektedir. Bass ve Stogdill’e (1990) göre ise liderlik “birey ve grup üyeleri arasındaki her türlü etkileşim ve alışveriş” olarak tanımlanmaktadır. Liderlik kavramı, sporun içinde ve dışında çok çeşitli alanlarda araştırılmış ve bu da geniş bir liderlik tanımı ve teorilerini ortaya çıkarmıştır. Böylelikle çeşitli liderlik kavramlarının ortak yönleri, başkalarını etkileyen ve ortak hedeflere ulaşmaya odaklanan bir süreç olarak nitelendirilmektedir (Northouse, 2018). Değişen dünya şartları ve küresel eğilimler işletmelerdeki liderlerin daha güncel ve modern yönetim anlayışına sahip olmasını gerektirmektedir. Bu değişim ve yeniliklere uyum sağlayan ve değişim gösteren liderler hem kendilerinin hem de kurumlarının başarıları olmalarını sağlamaktadırlar (Yeşil, 2013).

Liderler, yaşamın her döneminde var olmuştur ve gelecek zaman diliminde de var olmaya devam edeceklerdir. Bu nedenle liderlerin yönetimde devamlı var olacakları düşünülmektedir (Tunçer, 2012). Modern toplumlarda belirli bir örgüt içerisinde insanların eğitim görmeleri, çalışmaları, tedavi olmaları ve hatta boş zamanlarını da kendi örgütlerinde değerlendirmeleri (spor yapmak, eğlenmek vb.) liderlik kavramı açısından önem arz etmektedir (Yetim, 1996). Bazı kurumlarda rekabet çok yoğun olarak varlığını sürdürse de kurumdaki bireylerin mutluluk, psikoloji ve doyum düzeylerinin kurumun da başarı ve veriminde etkili olduğu unutulmamalıdır. Bu bağlamda güçlü ve etkili bir lider olmanın bilgi, beceri ve yetenek eşliğinde değerlendirilmesi gerektiği göz ardı edilmemelidir. Ayrıca günümüz yönetim anlayışındaki yönetim ve liderlik anlayışı geçmişe kıyasla çok önemli bir faktördür (Özer, 2019). Günümüzde kurumsal liderlik ya da yöneticiliğin bir diğer popüler liderleri de herkes tarafından takip edilen spor yöneticileri veya spor liderleridir.

Spor yöneticileri diğer yöneticilerden farklı olarak göz önünde bulduklarından dolayı toplumu etkileme özelliğine de sahiptirler (Chappelet, 2009). Bu noktada kişileri etkilemede en önemli araç olarak, spor yöneticilerinin liderlik özellikleri ön plana çıkmaktadır (Gündoğdu ve Sunay, 2018). Günümüz dünyasında sporun bilimsel temeller üzerine oturması ve yapılan bilimsel çalışmaların

sonuçlarına göre sporda liderliğin öneminin arttığı söylenebilir (İkizler, 2000). Sporda liderlik, özellikle spor ortamlarında takımların bütün etkinliklerini kapsadığı için sporun temel bir yönünü oluşturmaktadır (Cotterill ve Fransen, 2016). Diğer yönetim alanlarına kıyasla sporda liderlik kavramı daha fazla önem taşımaktadır. Çünkü spor kulüplerinin yapısı ve faaliyetleri diğer yönetim faaliyet ve organizasyonlarından farklılık içermektedir. Spor örgütlerinde lider, belirlenmiş amaçlar doğrultusunda ve grup üyelerini etkilemek için aktif olarak yer almaktadır. Bu bağlamda lider ile sporcular uzun vadeli ve yoğun ilişkiler içine girmektedirler. Bu süreçte lider, olumlu veya olumsuz birçok duyguyu; mutluluk, üzüntü, gösteriş, hayal kırıklığı vb., sporcularıyla paylaşmaktadır. Böylelikle takım içinde çok özel ve güvenli bir atmosfer de oluşturulabilmektedir (Koruç, 1995).

Örgütsel anlamda düşünüldüğünde, takım liderliği, bir kurumdaki liderlikten farklı olarak kabul edilmektedir (Kozlowski vd., 2016). Yani takım lideri, bir ekibin ihtiyaçlarını karşılayan bir birey olarak görülür. Spor takımlarında, takım liderliği koçlar ve takım kaptanları gibi resmi sporcu liderlerinden ve aynı zamanda resmi olmayan sporcu liderlerinden oluşmaktadır. Spor takımlarının içindeki bu liderlik anlayışı; yöneticiler, antrenörler, spor psikologları ve akademisyenler için önem arz etmektedir (Day vd., 2014). Sporcu liderleri genel anlamda takım uyumunu, sporcu memnuniyetini ve takım birlikteliğini oldukça etkiler (Fransen vd., 2012).

Bilimsel bir gelişme, mevcut bilimsel çalışmaların ve gelişmelerin takip edilmesi ile bu alanda tespit edilen boşlukların doldurulması ile ortaya çıkmaktadır. Bu noktada bilim alanında ilerlemelere destek olabilmek için; bu alanı her yönüyle bilmek ve takip etmek gerekmektedir. Bilimsel çalışmaların takibi ve farklı bakış açılarının değerlendirilmesi bibliyometrik yöntem ile mümkün olabilmektedir. Bibliyometri yöntemi yeni uygulama alanı olmasının yanında dergi, yazar, yayın ve atıf gibi faktörleri de işe katarak var olan ilişkileri ortaya koyması ile yeni yapılmak istenen çalışmalara için de doğru bir yöntem olarak değerlendirilmektedir (Hunt, 2011). Ayrıca bibliyometri yöntemi sadece yayınları değil ülke, çalışma disiplinleri ve ortak yazarlıktaki bağlantılar ve yayıncıların başarısını da gösteren amacıyla kullanılmaktadır (Kurtz ve Bollen, 2010). Bibliyometrik analiz yöntemi son zamanlarda hızla artan yayınlarla ilgili yapılacak olan bilimsel yayınların derlenen analiz edilmesi için öncelikli bir araç haline gelmiştir (Salini, 2016).

Bibliyometrik analiz yöntemi kullanışlı bir yöntem olmasının yanında, birçok veri tabanında kullanılmaktadır. Bu veri tabanlarından en çok tercih edilenler arasında; Scopus ve Web of Science (WoS) veri tabanları yer almaktadır. Araştırmacılar bu veri tabanlarını kullanarak bibliyometrik analiz yapabilmektedirler. Scopus; tam metin bağlantılara sahip bir veri indeksleme tabanıdır ve 'Elsevier' yayıncısı tarafından desteklenmektedir (Burnham, 2006). Bu veri tabanı, birbirinden farklı yayıncı, teknik, sosyal ve tıp bilimleri alanlarındaki yayınları içermektedir (Boyle ve Sherman, 2006). Diğer bir veri tabanı olan WoS ise küresel anlamda en güvenli ve bağımsız atıf veri tabanı olarak tanımlanmaktadır (www.clarivate.com).

Literatür incelendiğinde, sporda liderlik ile ilgili birçok derleme çalışma mevcuttur. Fakat sporda liderlik ile ilgili derleme yayın yapılmakla birlikte, yayınların birbirleriyle olan ilişkileri, yazar,

atıf sayısı ve dergi atıf sayıları gibi belirleyici noktalarda gelecek çalışmalara yön verecek çalışmaların eksikliği görülmektedir. Bu çalışmada spor bilimlerinde liderlik temasına ilişkin WoS veri tabanında yayınlanan makalelerin geçmişten günümüze olan süreçlerini ve ilişkilerini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmada sporda liderlik ile ilgili literatür içerisinde yapılan çalışmaların incelenmesi ile spor yönetimi, liderlik ve spor alanında gelecekteki çalışmalara ışık tutacağı düşünülmektedir.

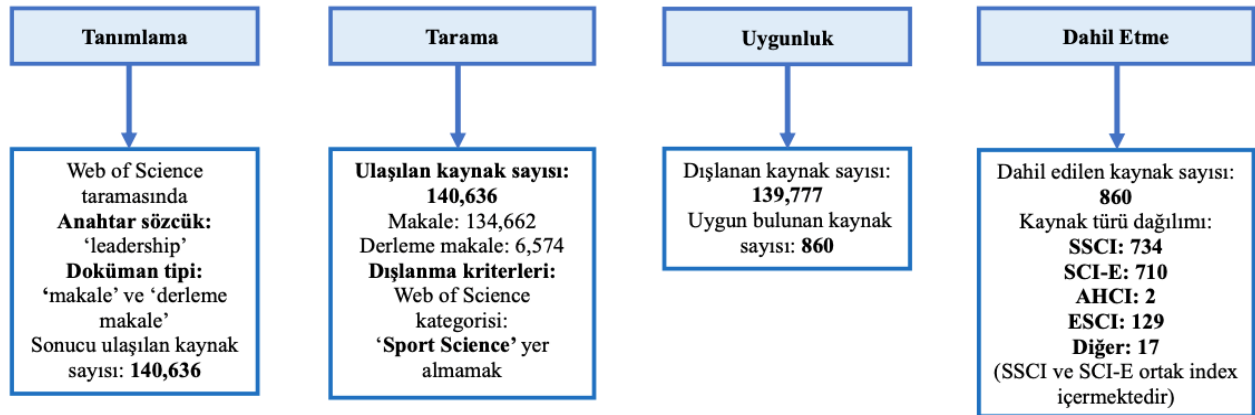
METOT

Araştırma Modeli

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden bibliyometrik analiz tekniği kullanılmıştır. Bibliyometrik kelimesi; “biblio (Yunancada kitap anlamında)” ve “metric (ölçüm)” kelimelerinin bir araya gelmesinden oluşur. Bibliyometrik analiz “bilimsel araştırmaların gelişim düzeyini artırmayı sağlayan, disiplinler arası temel bir dayanak” olarak tanımlanmaktadır (Samiee ve Chabowski, 2012). Bibliyometrik analiz akademik araştırmaların nicel olarak ölçülebilmesi ve analitik bir şekilde de incelenmesini sağlayan güçlü bir araçtır (Krauskopf, 2018).

Veri Toplama Yöntemi

Araştırmada analiz edilen makaleler WoS veri tabanından 2023 yılı 28 Mayıs günü elde edilmiştir. WoS veri tabanında “Sport Science” kategorisi altında, “leadership” anahtar sözcüğü kullanılarak tüm yıllar dahil edilerek makaleler taranmıştır. Tarama sonucunda 860 yayınlanmış makaleye ulaşılmıştır. Ulaşılan yayınların indekslerinin dağılımı “Social Science Citation Index (SSCI)” (n:734), “Science Citation Index Expanded (SCI-E)” (n:710), “Art & Humanities Citation Index (A&HCI)” (n:2), “Emerging Sources Citation Index (ESCI)” (n:129) ve diğer indeksler (n:17) şeklindedir.

Şekil 1. PRISMA yöntemi ile araştırma dizaynının oluşturulması

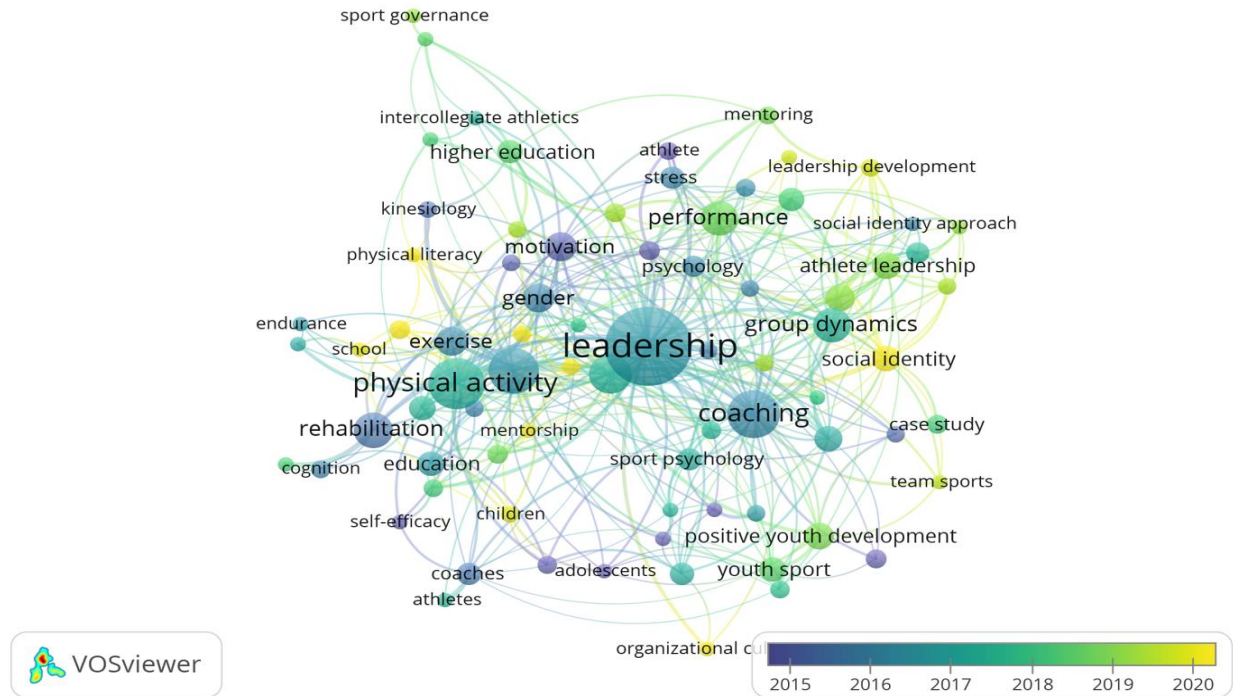
Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler VOSviewer (1.6.19) analiz programı kullanılarak analiz edilmiştir. VOSviewer kelime anlamı olarak “Visualization of Similarities (Benzerliklerin görselleştirilmesi)” teknolojisini ifade etmektedir ve sıklıkla kullanılan bu analiz yöntemi 2010 yılında geliştirilmiştir (Van Eck ve Waltman, 2010). Analiz sonucu ulaşılan 860 makale; ortak anahtar kelimeler, ortak yazarlık, yayın sayısı, atıf sayısı, en çok yayın ve atıf sahibi yazar, dergi ve ülke temaları altında incelenmiştir. VOSviewer programı analizi sonucu ortaya çıkan şekillerdeki düğümlerin kalınlıkları, meydana gelme sıklığını göstermektedir. İki düğüm arasındaki mesafenin kısalması, yayınlar içerisindeki tekrar edilen anahtar kelimelerin bulunma sayısını artışı ifade etmektedir.

BULGULAR

Anahtar kelimelerin bibliyometrik analizi

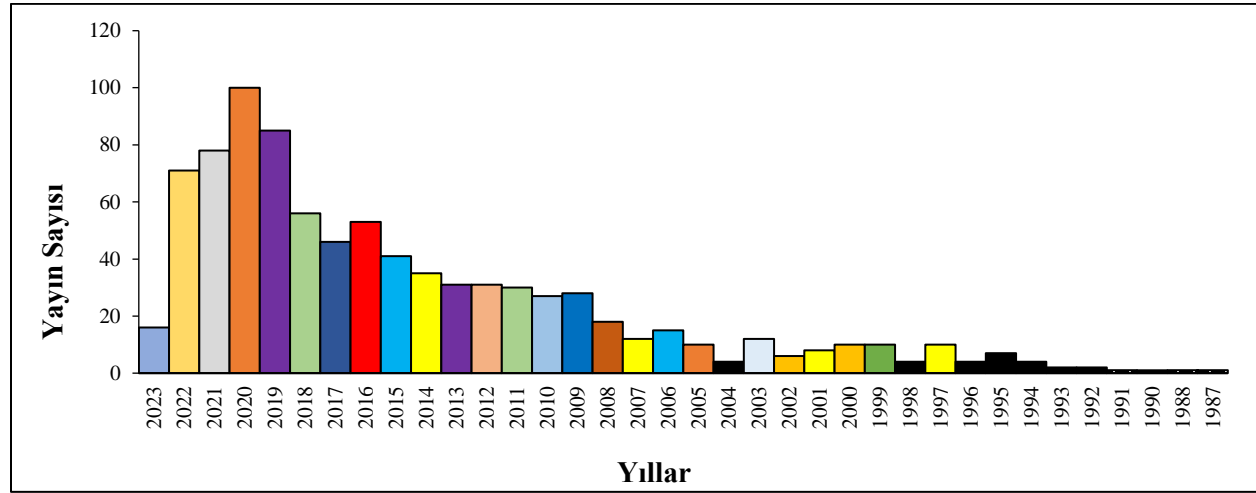
Yapılan bibliyometrik analiz sonucunda en az 5 defa tekrar edilen anahtar sözcük kriterini sağlayan 79 anahtar sözcüğe ulaşılmıştır. En az 5 defa veya daha fazla tekrar edilen 5 anahtar kelimenin sırasıyla; liderlik (n:89, toplam bağlantı gücü:121), fiziksel aktivite (n:42, toplam bağlantı gücü:45), antrenörlük (n:37, toplam bağlantı gücü:65), beden eğitimi (n:34, toplam bağlantı gücü:29) ve spor (n:26, toplam bağlantı gücü:54) olduğu görülmektedir. Toplam bağlantı gücü anahtar sözcüklerin diğer yayınlarda kullanılan anahtar sözcükler ile kaç defa eşleştiği anlamını taşımaktadır.

Şekil 2. Anahtar sözcüklerin bibliyometrik analizi

Yayın sayısının bibliyometrik analiz sonuçları

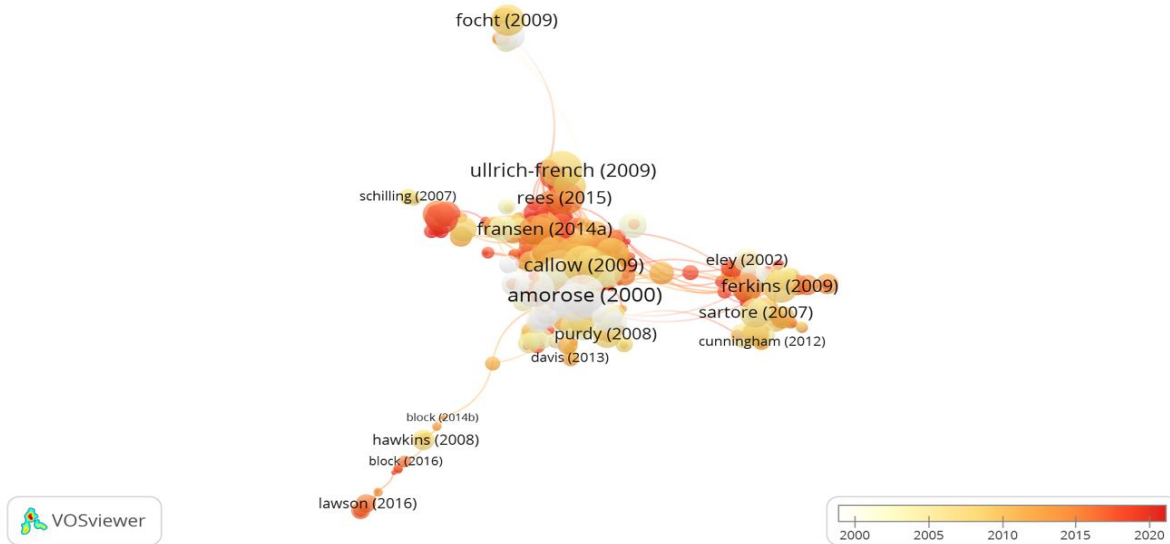
2023 Mayıs ayında Web of Science veri tabanı üzerinden spor bilimleri alanında “liderlik” kavramına ilişkin yayınlanmış tüm makaleler incelenmiştir. Aramada “leadership” anahtar kelimesi seçilmiş ve tarama “Sport science” kategorisi filtresi altında sınırlandırılmıştır. WoS veri tabanında yapılan analiz sonucuna göre liderlik ile ilgili yayınların ilk olarak 1987 yılında başladığı (n:1), en fazla yayın sayısına ise 2020 yılında (n:100) ulaşıldığı görülmektedir. 2023 yılı itibari ile de yayınlanmış mevcut yayın (n:16) bulunmaktadır. 1987 ve 2023 yılları arasında yayınlanmış 860 makale incelenmiştir. Elde edilen sonuçların yıllara göre dağılımı aşağıdaki grafikte sunulmuştur (Grafik 1).

Grafik 1. Yıllara göre yayın sayılarının değişimi

En fazla atıf sayısı olan yayınların bibliyometrik analizi

Bibliyometrik analiz sonucunda en az 3 yayına atıf kriterini sağlayan 644 yayın analiz edilmiştir.

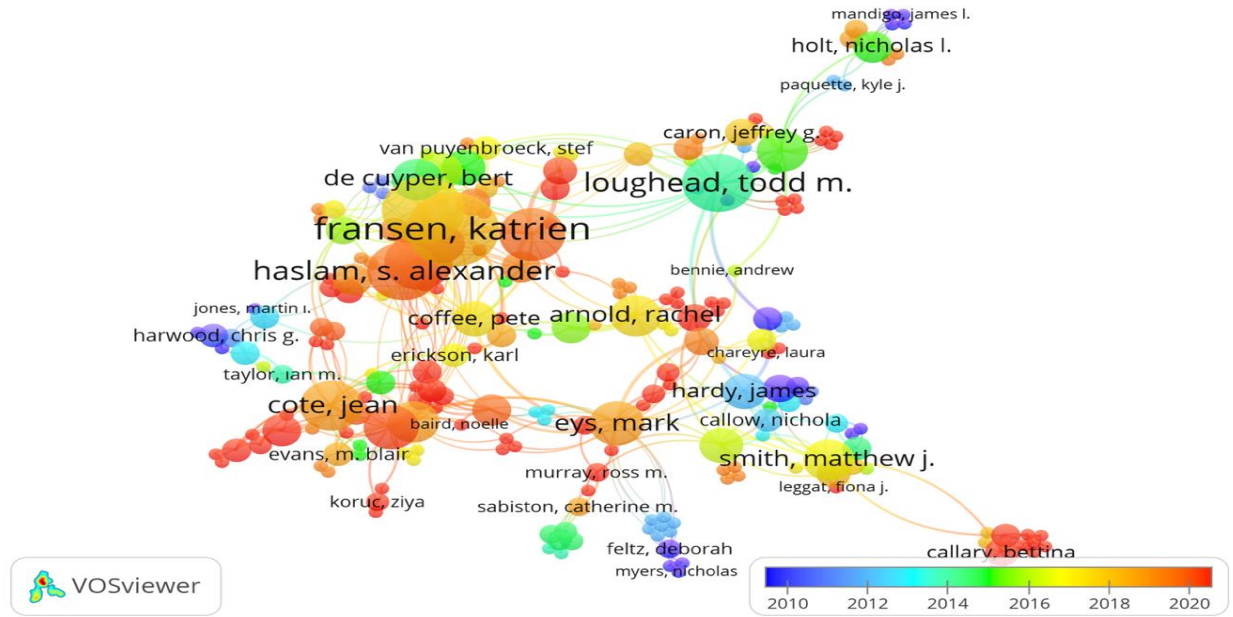

Şekil 3. Yayınların atıf sayısı bibliyometrik analizi

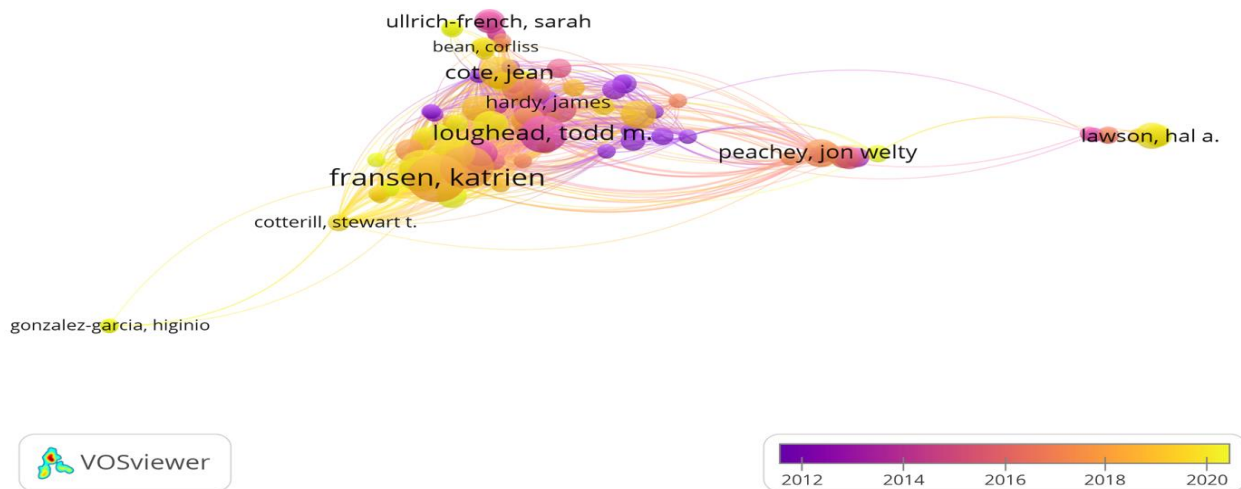
Bibliyometrik analiz sonucu Edwarson (2017) (n:212 atıf, bağlantı gücü:0), ikinci sırada; Mountjoy, (2016) (n:186 atıf, bağlantı gücü:1), üçüncü sırada; Amorose, (2000) (n:169 atıf, bağlantı gücü:10), dördüncü sırada; Hancock, (1995) (n:165 atıf, bağlantı gücü: 0) ve beşinci sırada; Chelladurai, (1990) (n:157 atıf, bağlantı gücü:43) olduğu görülmüştür.

Ortak yazarlık bibliyometrik analizi

Bibliyometrik analiz sonucunda en az 1 yayın ve 1 atıf sayısı kriterlerine uygun 2027 ortak yazarlık analiz edilmiştir.

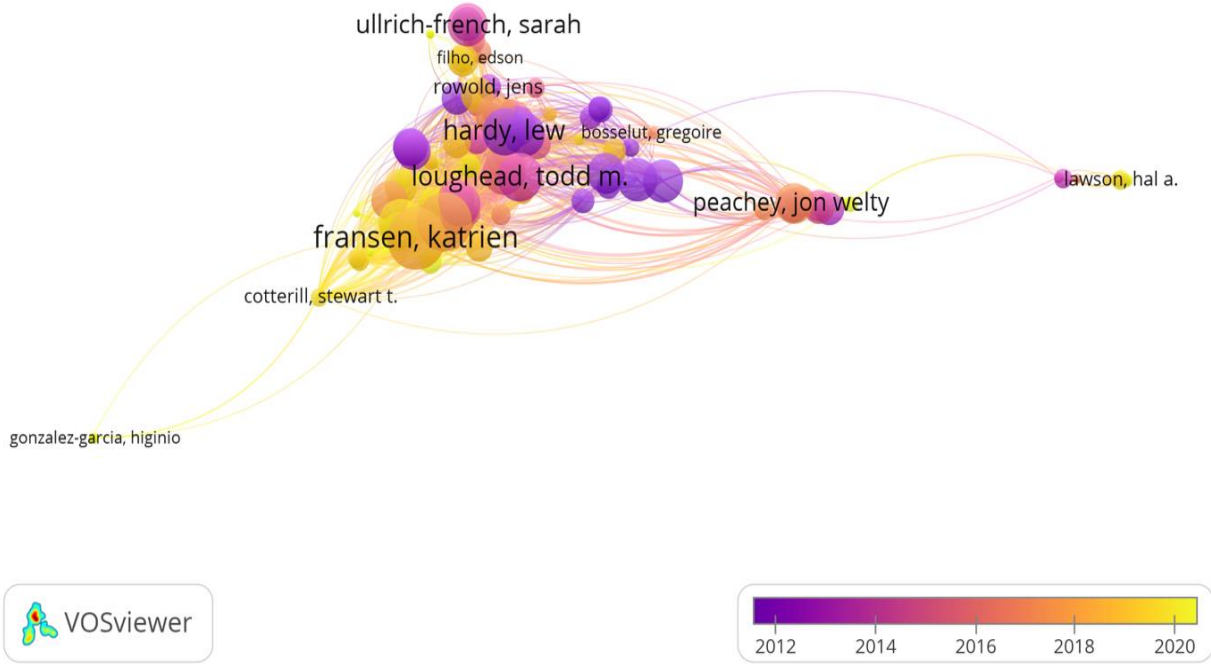

Şekil 4. Ortak yazarlık bağlantısı

Şekil 5. Yazarların yayın sayısı bağlantısı

Ortak yazarlık analizi sonucu en fazla yayın üreten ilk 5 yazar sırasıyla; Fransen Katrien (n:22 yayın, toplam bağlantı gücü:105), Filip Boen (n:18 yayın, toplam bağlantı gücü:90), S. Alexander Haslam (n:14 yayın, toplam bağlantı gücü:37), Todd M. Loughhead (n:14 yayın, toplam bağlantı gücü:64) ve Niklas K. Steffens (n:13 yayın, toplam bağlantı gücü:61) olduğu görülmektedir.

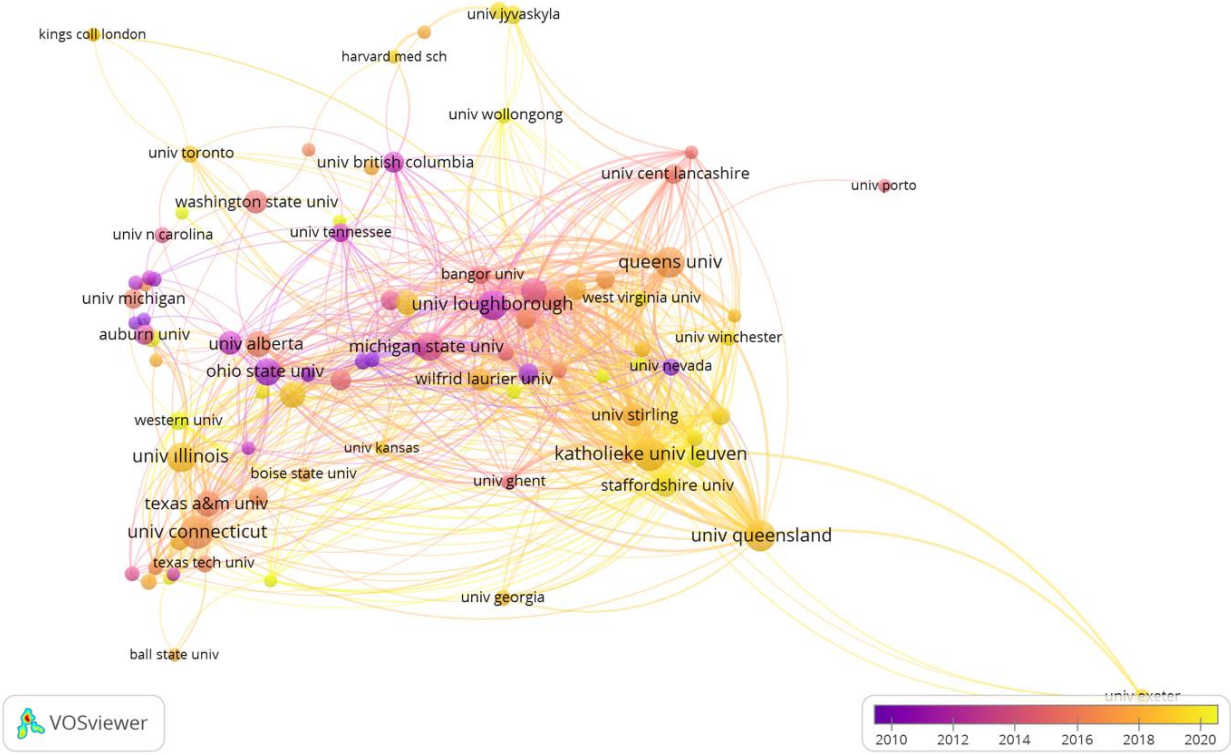

Şekil 6. Yazarların atıf sayısı bağlantısı

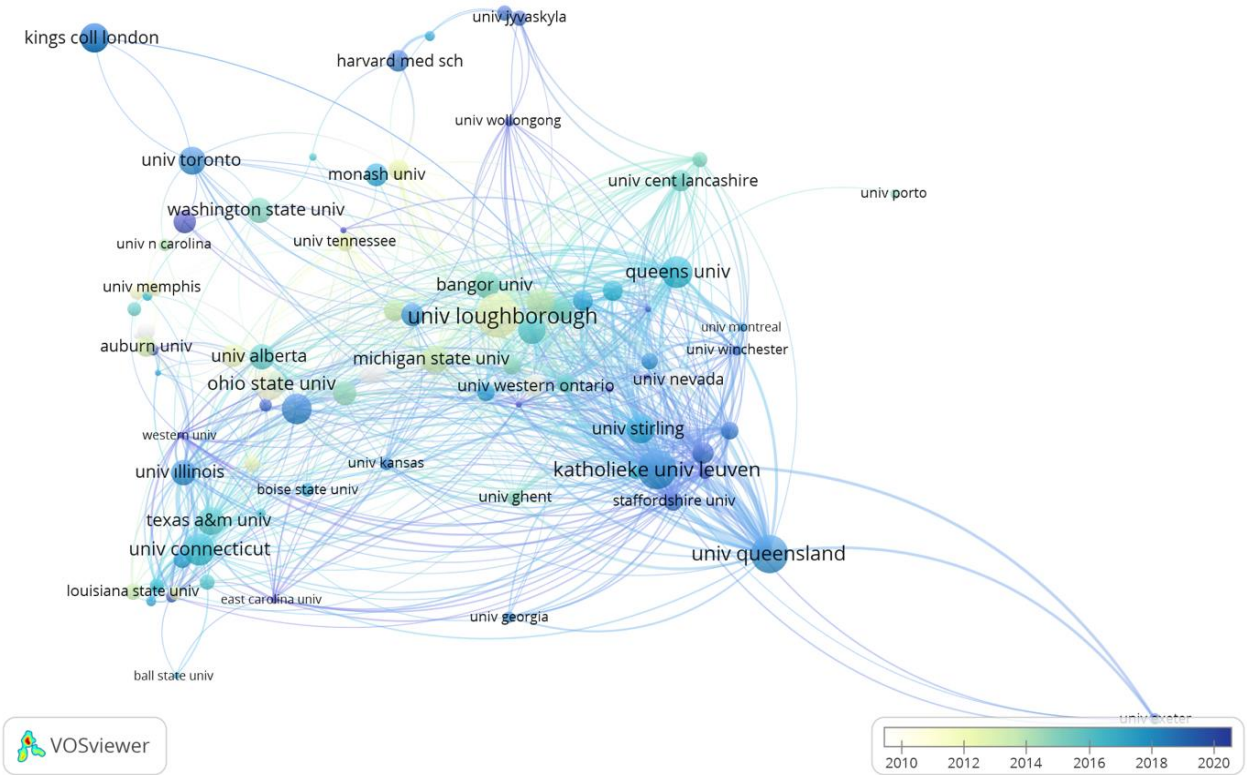
En çok atıf alan ilk 5 yazar ise Fransen Katrien (n:582 atıf, toplam bağlantı gücü: 105), Filip Boen (n:507 atıf, toplam bağlantı gücü:90), Brendon Stubbs (n:459 atıf, toplam bağlantı gücü:28), Todd M. Loughhead (n:377 yayın, toplam bağlantı gücü:37) ve S. Alexander Haslam (n:368 atıf, toplam bağlantı gücü:64) olduğu görülmektedir.

Kurum atıf ve yayın sayısı bibliyometrik analizi

Bibliyometrik analiz sonucunda en az 5 yayın ve 5 atıf kriteri sonucu 93 kurum analiz edilmiştir. Bibliyometrik analiz sonucunda en fazla yayın sayısına sahip ilk 5 kurum sırasıyla; “University of Connecticut” (n:28 yayın, toplam bağlantı gücü:127), ikinci sırada; “University Katholieke Leuven” (n:27 yayın, toplam bağlantı gücü:418), üçüncü sırada “University of Queensland” (n:24 yayın, toplam bağlantı gücü:332), dördüncü sırada “University Queens” (n:23 yayın, toplam bağlantı gücü:131) ve beşinci sırada “University of Loughborough” (n:21 yayın, toplam bağlantı gücü:113) olduğu saptanmıştır (Şekil 7).

Şekil 7. Kurumların yayın sayısı bibliyometrik analizi

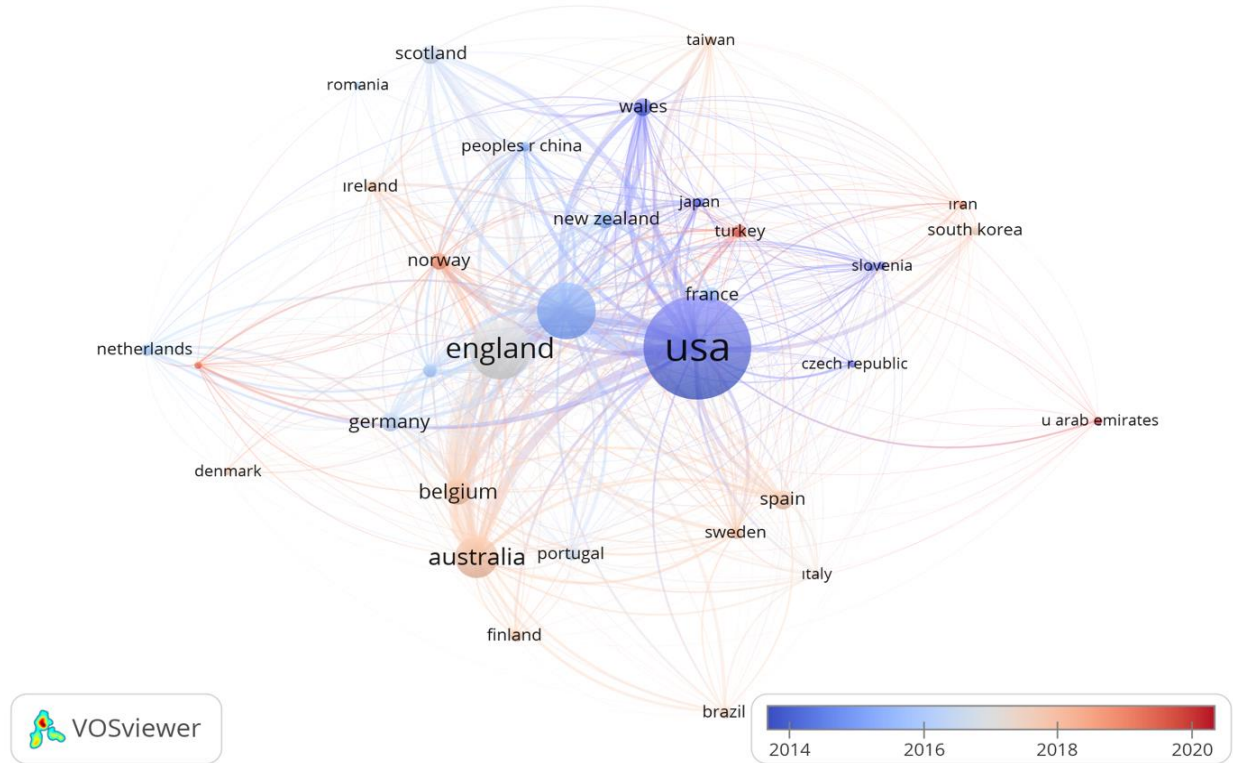

Şekil 8. Kurumların atıf sayısı bibliyometrik analizi

Bibliyometrik analiz sonucunda ilk 5 kurum sırasıyla; “University of Loughborough” (n:1039 atıf, toplam bağlantı gücü: 113), ikinci sırada; “University Katholieke Leuven” (n:815 atıf, toplam bağlantı gücü:418), üçüncü sırada; “University of Queensland” (n:760 atıf, toplam bağlantı gücü:332), dördüncü sırada; “Ohio State University” (n:539 atıf, toplam bağlantı gücü:38) ve beşinci sırada; “University Queens” (n:534 atıf, toplam bağlantı gücü:131) olduğu saptanmıştır.

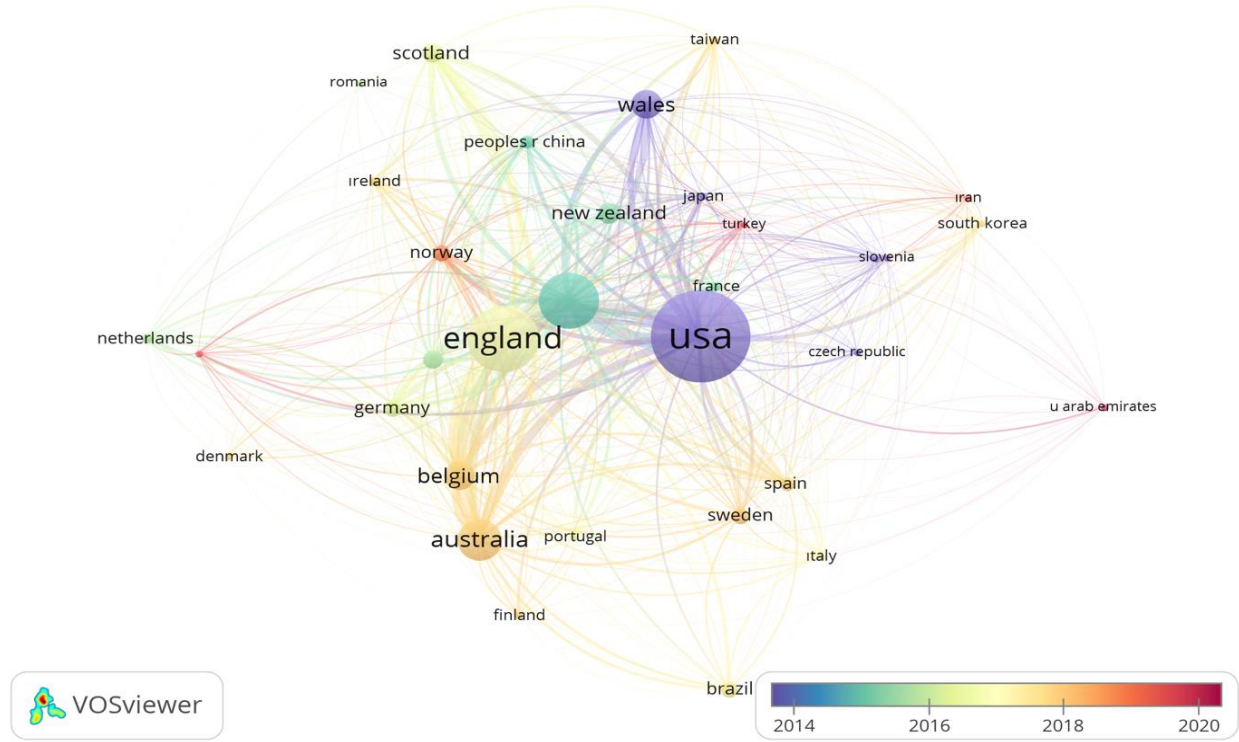
Ülkelerin yayın ve atıf sayısı bibliyometrik analizi

Ülkelerin yayın ve atıf sayısı belirlenirken en ez 3 yayın ve 3 atıf oranına göre analiz edilmiş ve sonucunda 33 ülke analize dahil edilmiştir. Analiz sonucu en fazla yayın sayısına sahip ilk 5 ülke sırasıyla; Amerika (n:413 yayın, toplam bağlantı gücü:772), İngiltere (n:160 yayın, toplam bağlantı gücü:943), Kanada (n:147 yayın, toplam bağlantı gücü:695), Avusturalya (n:88 yayın, toplam bağlantı gücü:510) ve Belçika (n:38 yayın, toplam bağlantı gücü:457) olduğu görülmektedir. Türkiye ise (n:12 yayın, toplam bağlantı gücü:22) 15. sırada yer almaktadır (Şekil 9).

Şekil 9. Ülkelerin yayın sayısı bağlantısı

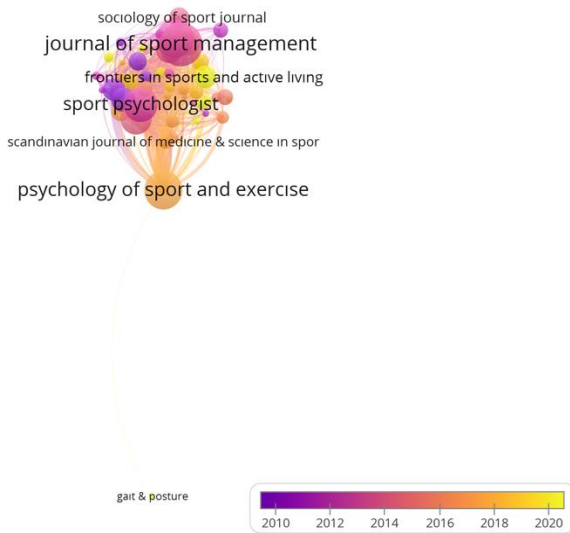
Atıf sayısına göre ilk 5 ülke sırasıyla Amerika (n:7947 atıf, toplam bağlantı gücü:772), İngiltere (n:4411 atıf, 943), Kanada (n:3384 atıf, toplam bağlantı gücü:695), Avusturalya (n:2003 atıf, 510) ve Belçika (n:1077 atıf, toplam bağlantı gücü:457) olduğu görülmektedir. Türkiye ise (n:15 atıf, toplam bağlantı gücü:22) 33 ülke arasında 29. sırada yer aldığı görülmüştür (Şekil 10).

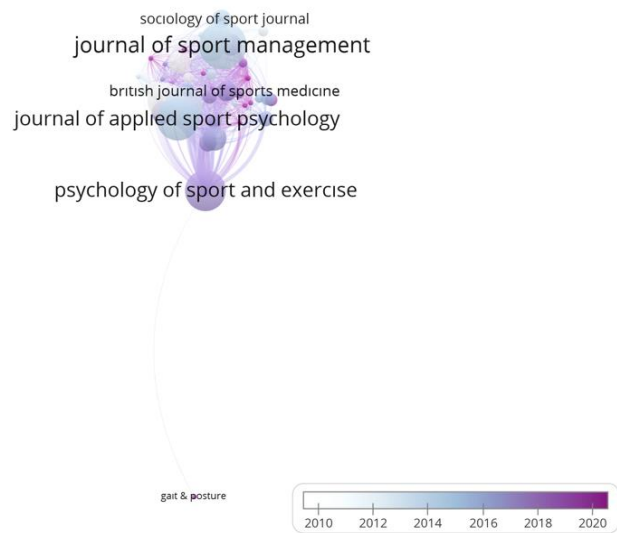
Şekil 10. Ülkelerin atıf sayısı bağlantısı

Atıf alan dergilerin bibliyometrik analizi

Dergilerin yayın sayısı ve atıf sayısı belirlenirken en az 3 yayın ve 3 atıf kriterine göre analiz edilmiştir ve sonucunda 47 dergi analize dahil edilmiştir.

Şekil 11. Dergilerin ürettikleri yayın bağlantısı

Şekil 12. Dergilerin ürettikleri atıf sayısı bağlantısı

Analiz sonucunda en fazla yayın üreten ilk 5 dergi sırasıyla; “Journal of Sport Management” (n:85 yayın, toplam bağlantı gücü:102), “Psychology of Sport and Exercise” (n:71 yayın, toplam bağlantı gücü:288), “Quest” (n:70 yayın, toplan bağlantı gücü:58), “Sport Psychologist” (n:57 yayın, toplam bağlantı gücü:280) ve “Journal of Applied Sport Psychology” (n:51 yayın, toplam bağlantı gücü:363) olduğu görülmektedir. Atıf alan ilk 5 dergi sırasıyla “Journal of Sport Management” (n:2057 atıf, toplam bağlantı gücü:102), “Journal of Applied Sport Psychology” (n:1698 atıf, toplam bağlantı gücü:363), “Psychology of Sport and Exercise” (n:1599 atıf, toplam bağlantı gücü:288), “Sport Psychologist” (n:1425 atıf, toplam bağlantı gücü:280) ve “Journal of Sport & Exercise Psychology” (n:1291 atıf, toplam bağlantı gücü:206) olduğu görülmektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Spor bilimlerinde liderlik kavramına ilişkin yapılan analizler sonucunda ulaşılan 860 yayında en çok kullanılan anahtar sözcüğün beklenildiği gibi “liderlik” olduğu görülmüştür. Araştırmalarda en çok kullanılan diğer anahtar sözcüklerin de (fiziksel aktivite, antrenörlük, beden eğitimi ve spor) sporla ilgili olduğu görülmektedir. Yıllara göre anahtar sözcük eğilimine bakıldığında daha eski tarihli yayınlarda “sporcu, antrenör, yetişkin, motivasyon, pedagoji, tatmin vb.” anahtar sözcükler kullanılırken, yakın tarihli çalışmalarda; “engellilik, nitelik, sosyal kimlik, iletişim, takım sporları, organizasyon kültürü, mentör vb.” anahtar sözcüklerin tercih edildiği görülmüştür.

Çalışmanın bir diğer sonucu yapılan yayınların yıllara göre değişimi incelendiğinde 2020 yılına kadar bir artış olduğu görülmüştür. Bu bulgu liderlik alanında yapılan çalışmaların sonuçlarıyla paralellik göstermektedir (Gan ve Yusof, 2020; Sheehy vd., 2018). Fakat 2020 yılından sonra yayın sayısının düşüş gösterdiği görülmüştür. Arama kriterlerine 1987 yılında; “Leadership behavior in sport: A field test of the Situational Leadership” ismiyle Bill Case tarafından ilk yayının yayınlandığı görülmüştür (Case, 1987). Çalışmada her kategoriden (ortaokul, lise, kolej ve Amatör Atletizm Birliği) antrenörün (n:40) liderlik davranışlarını ölçek yoluyla belirlediği saptanmıştır.

Yapılan analizler sonucunda en fazla atıfa sahip yayın Edwarson ve diğerleri tarafından 2017 yılında “Journal of Sport and Health Science” dergisinde “Considerations when using the activPAL monitor in field-based research with adult populations” ismiyle yayınlanmıştır. Çalışmada; fiziksel aktivite seviyesini objektif olarak ölçmede kullanılan pedometrelerin adım sayısı, adım hızı ve duruş süreleri ile ilgili bilgilerin sunumu amaçlanmıştır (Edwarson vd., 2017). İkinci sırada yer alan yayın Mountjoy ve diğerleri tarafından 2016 yılında “British Journal of Sports Medicine” dergisinde “International Olympic Committee consensus statement: harassment and abuse (non-accidental violence) in sport” ismiyle yayınlanmıştır. Çalışmada; sporda cinsel taciz ve istismara karşı Uluslararası Olimpiyat Komitesi Konsensüs beyanının genişletilmesi hakkında bilgiler verilmiştir (Mountjoy vd., 2016). Üçüncü sırada yer alan yayın Amorose ve diğerleri tarafından 2000 yılında “Journal of Sport & Exercise Psychology” dergisinde “Intrinsic motivation: Relationships with collegiate athletes' gender, scholarship status, and perceptions of

their coaches' behavior” ismiyle yayınlanmıştır. Çalışmada; içsel motivasyonu etkileyen cinsiyet, sporcu bursu, burslu takım arkadaşı, sporcu ve antrenör davranışları incelenmiştir (Amorose vd., 2000). Dördüncü sırada yer alan yayın Hancock ve diğerleri tarafından 1995 yılında “Journal of Motor Behaviour” dergisinde “On The Problem Of 2-Dimensional Error Scores - Measures And Analyses of Accuracy, Bias, And Consistency” ismiyle yayınlamıştır. Çalışmada; iki boyutlu performanslardan elde edilen veriler açıklama ve analiz etmede yeni analiz ve ölçüm yöntemleri hakkında bilgiler verilmiştir (Hancock vd., 1995). Beşinci sırada; Chelladurai ve diğerlerinin 1990 yılında “International Journal of Sport Psychology” dergisinde “Leadership in Sports-A Review” ismiyle yayınladığı çalışma yer almaktadır. Çalışmada, spor için liderlik ölçeği ile yapılan çalışmalar derlenip sunulmuştur (Chelladurai vd., 1990).

Çalışmanın bir diğer sonucu en fazla yayın ve atıf sahibi olan araştırmacı Fransen Katrien'dir. Araştırmacı “Catholic University of Leuven” kurumunda çalışmakta ve psikoloji, spor bilimleri, sosyal bilimler, ekonomi, halk, çevre ve iş sağlığı alanlarında çalışmaktadır. Araştırmacının toplamda 63 yayını bulunmakta ve bu yayınların 62'si de WoS'da yer almaktadır. Ayrıca araştırmacının H-indeksi 24 olup, toplamda 1,649 WoS atfı bulunmaktadır. İkinci sıradaki yazar Filip Boen de Fransen Kartien gibi “Catholic University of Leuven” kurumunda çalışmakta ve psikoloji, spor bilimleri, sosyal bilimler, halk, çevre ve iş sağlığı ile geriatri ve gerontoloji alanlarında çalışmaktadır. Araştırmacının toplamda 166 yayını bulunmakta; bu yayınlardan 127'si WoS' da yer almaktadır. Araştırmacının H-indeksi 30 ve toplamda 2,932 WoS atfı bulunmaktadır. Üçüncü sırada yer alan Haslam S. Alexander “The University of Queensland” kurumunda çalışmakta ve psikoloji, iş ekonomisi, spor bilimleri, çevre ve iş sağlığı ile bilim ve teknoloji alanlarında çalışmaktadır. Araştırmacının toplamda 397 yayını bulunmakta ve bu yayınların 380 tanesi WoS'da yer almaktadır. Araştırmacının H-indeksi 74; 23,627 WoS atfı ve 2019 ile 2020 yıllarına ait “en fazla atıf alan araştırmacı ödülü” bulunmaktadır. Dördüncü sırada yer alan Loughhead Todd M., “University of Windsor” kurumunda çalışmakta ve psikoloji, sosyal bilimler, spor bilimleri, eğitim araştırmaları ile iş ekonomisi alanlarında çalışmaktadır. Araştırmacının toplamda 78 yayını bulunmakta ve bu yayınların tamamı WoS' da yer almaktadır. Araştırmacının H-indeksi 20 olup, 1039 WoS atfı bulunmaktadır. Beşinci sırada yer alan Niklas K. Staffens; “The University of Queensland” kurumunda çalışmakta ve psikoloji, iş ekonomisi, spor bilimleri, sosyal bilimler, bilim ve teknoloji alanlarında çalışmaktadır. Araştırmacının toplamda 108 yayını bulunmakta ve bu yayınların 107 tanesi WoS'da yer almaktadır. Araştırmacının H-indeksi 32 ve toplamda 2,844 WoS atfı bulunmaktadır. Ayrıca yayın ve atıf sayısı incelendiğinde yayın ve atıf sayısı yüksek olan yazarların aralarındaki bağlantının olduğu görsel haritalarda da görülmüştür. Yayın sayısı yüksek olan yazarın atıf sayısının da yüksek olması yanında, yayın sayısı yüksek olan yazarların da birbirleriyle ortak yayınlarının bulunduğu görülmektedir.

Çalışmanın bir diğer sonucu en fazla yayın yapılan ülkenin Amerika olduğu görülmüştür. Amerika'yı İngiltere, Kanada, Avustralya ve Belçika takip etmektedir. Sporda liderlik ile ilgili yakın zamanda yayınlanan bibliyometrik analiz çalışmasında; Amerika'nın ilk sırada yayın ve atıf sayısına sahip ülke olduğu, Kanada ve Birleşik Krallığın onu takip ettiği bildirilmiştir (Cruz ve Kim, 2023). Yayın yıllarına bakıldığında Amerika daha erken tarihli yayınlara sahipken;

Avusturalya, Belçika ve İngiltere'nin daha yakın tarihli yayınlarının olduğu görülmüştür. Amerika'nın yayın ve atıf sayısının yüksek olmasının nedeni en fazla yayın ve atıf sayısına sahip yayıncının (Human Kinetics) Amerika menşeli olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

En fazla yayın sahibi kurum "University of Connecticut" kurumu 1881 yılında Amerika'da kurulmuştur. İkinci sırada yer alan "University of Katholieke Lueven" kurumu, 1425 yılında Belçika'da kurulmuştur. Üçüncü sırada yer alan "University of Queensland" kurumu 1909 yılında Avustralya'da kurulmuştur. Dördüncü sırada yer alan "University of Queens" kurumu 1841 yılında Kanada'da kurulmuştur. Beşinci sırada yer alan "University of Loughborough" kurumu 1909 yılında Birleşik Krallık'ta kurulmuştur. İlk sıradaki Amerika'da kurulan kurumun en fazla yayına sahip olmasının sebebini, kuruluş tarihinin daha erken olması, üniversitenin 115 lisans bölümü sahibi olması ve bu bölümlerin multidisipliner (spor ve sağlık) olmasından kaynaklandığı düşünülebilir. Ayrıca üniversitenin "yaz lisans araştırma fonu" ve "UConn IDEA hibeleri" bulunması da akademisyenleri daha fazla yayın yapmaya teşvik ettiği düşünülebilir. Diğer 4 sırada yer alan üniversiteler de en fazla yayın ve atıf sayısına sahip yazarların çalıştığı kurumlardır. Dolayısıyla bu üniversitelerdeki çalışan yazarların bu sıralamadaki doğrudan etkisi vardır, denilebilir.

Çalışmanın bir diğer sonucu en çok yayın ve atıf sahibi olan derginin "Journal of Sport Management" olduğu görülmektedir. Dergi incelendiğinde derginin indeksinin "SCI-E ve SSCI" olduğu ve çeyreklik olarak Q1'de yer aldığı görülmektedir. Dergi 1987 yılında yayın hayatına başlamıştır ve yılda 6 sayı yayınlamaktadır. Derginin yayıncısı "Human Kinetics" ve H-indeksi 78'dir. İkinci sırada yer alan "Psychology of Sport and Exercise" dergisinin indeksi "SCI-E ve SSCI" olduğu ve Q1 sınıfında yer aldığı görülmektedir. Dergi 2000 yılında yayın hayatına başlamıştır ve yılda 6 sayı yayınlamaktadır. Derginin yayıncısı "Elsevier BV" ve H-indeksi 106'dır. Üçüncü sırada yer alan "Quest" dergisinin indeksi "SCI-E ve SSCI" olduğu ve Q2 sınıfında yer aldığı görülmektedir. Dergi 1963 yılında yayın hayatına başlamıştır ve yılda 4 sayı yayınlamaktadır. Derginin yayıncısı "Taylor & Francis" ve H-indeksi 63'tür. Dördüncü sırada yer alan "Sport Psychologist" dergisinin indeksi "SCI-E ve SSCI" olduğu ve Q3 sınıfında yer aldığı görülmektedir. Dergi 1987 yılında yayın hayatına başlamıştır ve yılda 4 sayı yayınlamaktadır. Derginin yayıncısı "Human Kinetics" ve H-indeksi 79'dur. Beşinci sırada yer alan "Journal of Applied Sport Psychology" dergisinin indeksi "SCI-E ve SSCI" olduğu ve Q2 sınıfında yer aldığı görülmektedir. Dergi 1989 yılında yayın hayatına başlamıştır ve yılda 6 sayı yayınlamaktadır. Derginin yayıncısı "Taylor & Francis" ve H-indeksi 85'tir. Yakın tarihli bir araştırmada spor liderliği alanında en fazla yayına sahip dergiler arasında "Psychology of Sport and Exercise", "Journal of Applied Sport Psychology" ve "Sport Psychologist" yer almaktadır (Cruz ve Kim, 2023). Bu bulgu, bu araştırmanın sonucunu da destekler niteliktedir.

Yapılan bu bibliyometrik analiz sonucunda sporda liderlik araştırmalarında literatür incelendiğinde, sporda liderlik ile ilgili birçok çalışma mevcuttur. Fakat sporda liderlik ile ilgili derleme yayın yapılmakla birlikte, yayınların birbirleriyle olan ilişkileri, yazar, atıf sayısı ve dergi atıf sayıları gibi belirleyici noktalarda gelecek çalışmalara yön verecek çalışmaların eksikliği

görülmüştür. Bu araştırmada spor bilimlerinde liderlik temasına ilişkin WoS veri tabanında yayınlanan makalelerin geçmişten günümüze olan süreçlerini ve ilişkilerini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda sporda liderlik ile ilgili literatür içerisinde yapılan çalışmaların incelenmesi ile beraber spor yönetimi, liderlik ve spor alanında çalışma yapacak olan akademisyenlere de bu araştırma sonuçlarının yol göstereceği düşünülmektedir. Ayrıca Türkiye'nin liderlik ile ilgili yayın ve atıf sıralamasında gerilerde yer aldığı da görülmüştür.

Sporda liderlik araştırmalarında dergi kalitesinin, dergi yayıncısının ve ortak yazarlık iş birliğinin çok önemli olduğu söylenebilir. Bu bakımdan bu alanda yayın yapmayı düşünen yazarların çeyreklik dilimlerde yer alan H-indeksi yüksek dergilerde yayın yapmaları tavsiye edilebilir. Ayrıca yapılacak olan yayınlarda yüksek atıf alan yazarlarla iş birliği yapılması da önerilebilir. Yazım diline bakıldığında 860 makalenin 856'sının dilinin "İngilizce" olduğu dikkat çekmektedir. Bu bağlamda yapılacak yayınlarda yayının dilinin 'İngilizce' olması görünürlük ve atıf açısından tavsiye edilebilir.

Çıkar Çatışması: Bu çalışmada herhangi bir kişisel ve finansal bir çıkar çatışması olmadığı yazar tarafından bildirilmektedir.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı: Araştırma Dizaynı-ÖA, Verilerin Toplanması-ÖA, İstatistik analiz-ÖA; Makalenin hazırlanması-ÖA.

KAYNAKÇA

- Amorose, A.J., & Horn, T. (2000). Intrinsic motivation: Relationships with collegiate athletes' gender, scholarship status, and perceptions of their coaches' behavior. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 22(1-4), 63-84. <https://doi.org/10.1123/jsep.22.1.63>
- Bass, B.M., & Stogdill, R.M. (1990). *Bass & Stogdill's handbook of leadership: Theory, research, and managerial applications*. Simon and Schuster.
- Boyle, F., & Sherman, D. (2006). Scopus™: The product and its development. *The Serials Librarian*, 49(3), 147-153. https://doi.org/10.1300/J123v49n03_12
- Burnham, J.F. (2006). Scopus database: A review. *Biomedical Digital Libraries*, 3(1), 1-8. <https://doi.org/10.1186/1742-5581-3-1>
- Case, B. (1987). Leadership behavior in sport: A field test of the situational leadership theory. *International Journal of Sport Psychology*, 18, 256-268.
- Chappelet, J.L. (2009). A global vision for sport (and sport management). *European Sport Management Quarterly*, 9(4), 483-485. <https://doi.org/10.1080/16184740903331960>
- Chelladurai, P. (1990). Leadership in sports: A review. *International Journal of Sport Psychology*. <https://doi.org/10.1002/9781118270011>
- Cotterill, S.T., & Fransen, K. (2016). Athlete leadership in sport teams: Current understanding and future directions. *International Review of Sport and Exercise Psychology*, 9(1), 116-133. <https://doi.org/10.1080/1750984X.2015.1124443>
- Cruz, A.B., & Kim, H.D. (2023). A bibliometric review of coach leadership studies. *Frontiers in Psychology*, 10 (14), 1-10. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1135243>.
- Day, D.V., Fleenor, J.W., Atwater, L.E., Sturm, R.E., & McKee, R.A. (2014). Advances in leader and leadership development: A review of 25 years of research and theory. *The Leadership Quarterly*, 25(1), 63-82. <https://doi.org/10.1016/j.leaqua.2013.11.004>
- Edwardson, C.L., Winkler, E.A., Bodicoat, D.H., Yates, T., Davies, M.J., Dunstan, D.W., & Healy, G.N. (2017). Considerations when using the activPAL monitor in field-based research with adult populations. *Journal of Sport and Health Science*, 6(2), 162-178. <https://doi.org/10.1016/j.jshs.2016.02.002>
- Eren, E. (2014). *Örgütsel davranış ve yönetim psikolojisi*. Beta Yayıncılık.
- Fransen, K., Vanbeselaere, N., Exadaktylos, V., Vande Broek, G., De Cuyper, B., Berckmans, D., ... & Boen, F. (2012). "Yes, we can!": Collective efficacy and athlete leadership in sports teams. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 34, 225-226.
- Gan, J.L., & Yusof, H.M. (2020). A global research trend on leadership in sport: A bibliometric analysis. *International Journal of Psychosocial Rehabilitation*, 24, 163–170. <https://doi.org/10.37200/IJPR/V24I5/PR201679>
- Gündoğdu, F., ve Sunay, H. (2018). Türk spor teşkilatındaki spor yöneticilerinin liderlik stilleri. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 16(2), 178-195. https://doi.org/10.1501/Sporm_0000000364
- Hancock, G.R., Butler, M.S., & Fischman, M.G. (1995). On the problem of two-dimensional error scores: Measures and analyses of accuracy, bias, and consistency. *Journal of Motor Behavior*, 27(3), 241-250. <https://doi.org/10.1080/00222895.1995.9941714>
- Hunt, G.E. (2011). Making sense of bibliometrics. *Acta Neuropsychiatrica*, 23(2), 80-81. <https://doi.org/10.1111/j.1601-5215.2011.00534.x>

Akpınar, Ö. (2023). Sporda liderlik alanında yapılan çalışmaların bibliyometrik analizi. *Avrasya Spor Bilimleri ve Eğitim Dergisi*, 5(2), 116-132.

Işık, Ö., ve Serinkan, C. (2020). Liderlik yaklaşımları ve spor yönetiminde liderlik. *Pamukkale Üniversitesi İşletme Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 308-332. <https://doi.org/10.47097/piar.824025>

İkizler, C. (2000). *Sporda sosyal bilimler*. Alfa Yayınevi.

Özer, K.E. (2019). *Etkili liderlik ile duygusal bağlılık ilişkisinde işveren markası algısının aracılık etkisi ve araştırma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.

Koruç, Z. (1995). Voleybolda antrenör özellikleri ve antrenör kişiliği. *Voleybol Dergisi*, 3-8.

Kozlowski, S.W., Watola, D.J., Jensen, J.M., Kim, B.H., & Botero, I.C. (2009). Developing adaptive teams: A theory of dynamic team leadership. In E. Salas, G. F. Goodwin, & C. S. Burke (Eds.), *The organizational frontiers series. Team effectiveness in complex organizations: Cross-disciplinary perspectives and approaches* (p.113–155). Routledge

Krauskopf, E. (2018). A bibliometric analysis of the Journal of Infection and Public Health: 2008–2016. *Journal of Infection and Public Health*, 11(2), 224-229. <https://doi.org/10.1016/j.jiph.2017.12.011>

Kurtz, M., & Bollen, J. (2010). Usage bibliometrics. *Annual Review of Information Science and Technology*, 44, 1-64. <https://doi.org/10.1002/aris.2010.1440440108>

Mountjoy, M., Brackenridge, C., Arrington, M., Blauwet, C., Carska-Sheppard, A., Fasting, K., ... & Budgett, R. (2016). International Olympic Committee consensus statement: harassment and abuse (non-accidental violence) in sport. *British Journal of Sports Medicine*, 50(17), 1019-1029. <http://dx.doi.org/10.1136/bjsports-2016-096121>

Northouse, P.G. (2018). *Leadership: Theory and Practice*. Sage publications.

Salini, S. (2016). An Introduction to Bibliometrics. In T. Greenfield, & S. Greener (Eds.), *Research methods for postgraduates* (pp. 130-143). John Wiley & Sons, Ltd. <https://doi.org/10.1002/9781118763025.ch14>

Samiee, S., & Chabowski, B.R (2012). Knowledge Structure in international marketing: A Multi-method bibliometric analysis. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 40(2), 364-386. <https://doi.org/10.1007/s11747-011-0296-8>

Sheehy, T.L., Dieffenbach, K., & Reed, P.L. (2018). An exploration of coaching research in journal of applied sport psychology from 1989 to 2017. *Journal of Applied Sport Psychology*, 31, 352–365. <https://doi.org/10.1080/10413200.2018.1494642>

Stogdill, R. (1974). *Handbook of leadership: A Survey of the literature*. Free Press.

Tunçer, P. (2012). *Yönetim ve organizasyon*. Beta Yayıncılık.

Van-Eck, N.J., & Waltman L. (2010). Software survey: VOSviewer, a computer program for bibliometric mapping. *Scientometrics*, 84(2), 523–538. <https://doi.org/10.1007/s11192-009-0146-3>

Web of Science (WoS), (2023). Web of Science Platform. 01.05.2023, <https://clarivate.com/products/scientific-and-academic-research/research-discovery-and-workflow-solutions/webofscience-platform/>

Yeşil, S. (2013). *Küresel ve değişen çevre dinamikleri ışığında yeni yönetim yaklaşımlarından seçme konular*. Seçkin Yayıncılık.

Yetim, A. (1996). Spor yönetiminde liderlik. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1(3), 85-94.

Bu eser **Creative Commons Atıf-Gayri Ticari 4.0 Uluslararası Lisansı** ile lisanslanmıştır.